

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Europese Commissie
T.a.v. mevrouw Neelie Kroes,
Vice President van de Europese Commissie
BERL 10/224
1049 Brussel
BELGIË

**Media, Letteren en
Bibliotheken**
IPC 3400
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
522066

Uw referentie

Bijlagen
1

Datum 8 juli 2013

Betreft Consultation on the independent report from the High Level Group on
Media Freedom and Pluralism

Het is mij een genoegen om met deze brief en bijlage te reageren op de
consultatie van de Europese Commissie over het rapport van de *High Level Group
on Media Freedom and Pluralism*.

Mediavrijheid en -pluralisme zijn zeer belangrijke waarden die van groot belang
zijn voor het functioneren van de democratische rechtstaat. Deze
gemeenschappelijke waarden maken ook deel uit van wat lidstaten in Europa
bindt.

In de Nederlandse visie gaat het bij mediavrijheid en pluralisme in essentie om
vier zaken:

1. Afwezigheid van oneigenlijke invloed van overheden, regerende politici,
bedrijven en overige belangengroepen op redactionele keuzes van media.
Onafhankelijkheid van de media tegenover de staat is hier de crux, maar
ook bijvoorbeeld bescherming van journalistieke bronnen.
2. Het creëren van gunstige voorwaarden voor kwaliteit en pluriformiteit in
de media. Hier variëren de instrumenten van steun aan een
(onafhankelijke!) publieke omroep en fondsen voor journalistiek, tot het
tegengaan van eigendomsconcentratie in handen van enkelen.
3. De eigen verantwoordelijkheid van de media om zelf ethische,
professionele beginselen hoog te houden, gericht op waarheidsvinding.
Eigen transparante gedragscodes zijn in onze opvatting het geëigende
middel.
4. Een veeleisend publiek, dat de inhoud van media en de relatie van media
met andere "machten" op waarde kan schatten. Opvoeding en onderwijs
kunnen hieraan bijdragen.

Gelukkig is er in Europa een juridische basis voor de bescherming van de
uitingsvrijheid, met artikel 10 van het Europees Verdrag van de Rechten van de
Mens (Raad van Europa), artikel 11 van het EU Handvest voor de grondrechten en
in nationale (grond)wetten van de EU-landen. Daar waar de waarden in de

Europese verdragen zijn vastgelegd dienen deze te worden nageleefd. Het is geen luxe om deze fundamentele waarden te beschermen en te waarborgen.

Maar met het vastleggen van rechten houdt onze verantwoordelijkheid niet op. Mediavrijheid en –pluralisme vergen onderhoud en een constante dialoog tussen alle betrokkenen. De Nederlandse regering verwelkomt discussie over het onderwerp op Europees niveau. Het rapport van de *High Level Group* is een goede start en zou opgevolgd kunnen worden door onafhankelijk (academisch) onderzoek in alle EU lidstaten. De Europese Commissie heeft in 2009 al een monitor laten ontwikkelen die als uitgangspunt kan dienen.

Vanuit de bovenstaande visie onderschrijft de Nederlandse regering inhoudelijk de meeste aanbevelingen in het rapport van de *High Level Group*. In de bijlage wordt op iedere aanbeveling afzonderlijk gereageerd.

Bij de verantwoordelijkheid voor de bescherming van mediavrijheid en –pluralisme en onze voorkeur voor een dialoog boven wetgevende maatregelen willen wij hieronder uitgebreider stilstaan, omdat onze opvattingen op een aantal punten verschillen met een aantal aanbevelingen van de experts.

De verantwoordelijk voor mediavrijheid en –pluralisme

De Nederlandse regering hecht er aan te benadrukken dat de verantwoordelijkheid voor mediavrijheid en –pluralisme eerst en vooral ligt bij de lidstaten. Het is aan hen om te bepalen hoe ze vormgeven aan de verschillende dimensies en instrumenten, uiteraard rekening houdend met de Europese Verdragen.

De Europese Unie heeft een aanvullende rol. Wanneer zij voor de interne markt regels maakt, uitvoert en handhaaft, dan dienen mediavrijheid en –pluralisme mee te worden gewogen. Dit is al het geval, bijvoorbeeld in de richtlijn voor audiovisuele mediadiensten, de staatssteunregels voor de publieke omroep, en delen van de telecomunicatierichtlijnen. Sinds 2009 maakt het EU Handvest van de grondrechten bovendien deel uit van het primair Europees recht. Artikel 11 beschermt de uitingsvrijheid en instellingen, organen en instanties van de Unie hebben zich hieraan te houden. Lidstaten zijn gebonden aan het Handvest wanneer zij handelen binnen het toepassingsgebied van het EU-recht.

De Nederlandse regering ziet geen aanleiding om de bevoegdheden van de EU op te rekken ter wille van de mediavrijheid en –pluriformiteit. De keuze om lidstaten aan het roer te houden, is niet alleen ingegeven door de bestaande taakverdeling. Er is ook een praktische overweging. Het functioneren van de media en van mediatoezicht is sterk verweven met politieke en bestuurlijke tradities en met de economische situatie in een land. Die complexe werkelijkheid laat zich niet vangen in een blauwdruk, een *one size fits all*. Wat werkt in het ene land, is problematisch in een ander land. En wat er op papier staat is één ding, de praktijk is soms anders; slechter, maar ook beter.

Uitgangspunt voor de EU: dialoog en terughoudendheid met wetgeving.

Nederland heeft voor het EU-niveau een duidelijke voorkeur voor dialoog boven wetgeving. Het EP en de Europese Commissie hebben laten zien dat het effect

heeft wanneer de Europese Unie zich uitspreekt over knellende mediawetgeving in een van de lidstaten. De Raad van Ministers (EU) heeft hier onmiskenbaar een achterstand. Nederland ziet dialoog op basis van feiten als een goede manier om het debat aan te jagen – in de EU, en daarbuiten. Er bestaan al internationale indexen voor de persvrijheid, zoals de bekende index van het *Press Freedom House*. De Raad van Europa publiceert met enige regelmaat landenrapporten, evenals non-gouvernementele organisaties zoals het Open Society Institute. In Nederland houdt het Commissariaat voor de Media een monitor bij die zich concentreert op de eigendomsverhoudingen in de media en op de diversiteit van aanbod en gebruik. In 2009 hebben enkele onderzoekers in opdracht van de Commissie een methode ontwikkeld om mediavrijheid en pluralisme in verschillende landen te meten en onderling te vergelijken.¹ In totaal zijn ruim 160 indicatoren benoemd die met elkaar een genuanceerd beeld geven van de situatie in een land. Het is wel de vraag of deze monitor in de praktijk uitvoerbaar is: het is arbeidsintensief en daardoor kostbaar en niet alle benodigde gegevens zijn waarschijnlijk voor handen. Maar het is de moeite waard wanneer de Commissie opdracht geeft in de vorm van een pilot om nader te onderzoeken hoe een monitor de dialoog over mediavrijheid en -pluralisme kan bevorderen. Nederland geeft er de voorkeur aan dat onafhankelijke academici het onderzoek uitvoeren, met behulp van experts in verschillende landen. Mogelijk kan ook het Grondrechtenbureau van de Europese Unie worden verzocht een rol te spelen.

Vanuit onze opvatting dat een dwingende benadering via wetgeving of anderszins onwenselijk is, heeft de Nederlandse regering tegen één aanbeveling grote bezwaren. In het rapport klinkt de discussie door die in het Verenigd Koninkrijk is gevoerd naar aanleiding van schandalen in de tabloid pers. De auteurs noemen als mogelijke remedie dat alle EU landen mediaraden installeren met een wettelijke status, die toezien op de naleving van journalistieke gedragscodes, die journalisten en mediaorganisaties kunnen straffen en/of belonen en die bovendien vallen onder toezicht van de Europese Commissie. In Nederland is er een Raad voor de Journalistiek waarbij de meeste grote media vrijwillig zijn aangesloten. Wij zien geen aanleiding om zelfregulering van overheidswege tanden te geven. Personen of instellingen kunnen altijd naar de rechter in geval van smaad en laster. In het bijzonder zijn we gekant tegen het idee dat een orgaan journalisten hun "status" zou kunnen ontnemen: journalistiek is in Nederland een volledig vrij beroep, en dat moet vooral zo blijven. Vanuit het oogpunt van mediavrijheid vinden we gedwongen zelfregulering zelfs een risico. Het zou een kwaadwillende overheid een extra instrument geven om media in de door haar gewenste (redactionele) richting te sturen. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als gedefinieerd moet worden wat een 'goede' gedragscode is. Dan is het middel erger dan de kwaal. Nog los van de inhoudelijke bezwaren, ziet Nederland hier geen taak en bevoegdheid voor de Europese Unie. Het is aan de lidstaten vormen van zelfregulering van de journalistiek aan te moedigen die aansluiten bij de noden en wensen in hun land.

Een andere aanbeveling van de *High Level Group* gaat over de onafhankelijkheid van instanties die toezicht houden op naleving van de Europese en nationale

¹ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/independent-study-indicators-media-pluralism>

mediawetgeving. De Europese Commissie houdt hierover een afzonderlijke consultatie. In Nederland is het toezicht op de media belegd bij het Commissariaat voor de Media. In een onderzoek in opdracht van de Commissie kreeg het Commissariaat een zeer goede beoordeling.² Op papier voldoet ons Commissariaat wellicht niet aan alle denkbare eisen van onafhankelijkheid, maar over het geheel genomen functioneert het Commissariaat zeer onafhankelijk, zowel ten opzichte van de minister als ten opzichte van de audiovisuele sector. Deze bevinding illustreert dat er soms afstand is tussen de theorie en de praktijk. Nederland vindt dat de focus moet liggen op de evaluatie van *de facto* onafhankelijkheid van mediatoezichthouders. Mocht de Commissie met een voorstel komen voor wijziging van de Europese richtlijn voor audiovisuele mediadiensten, dan zouden criteria voor onafhankelijk toezicht op de telecommunicatiemarkt (Artikel 3 van de Kaderrichtlijn 2009) als voorbeeld kunnen dienen.

Dit zijn de voor Nederland belangrijke punten die ik wil benadrukken. Ik wil u en de Europese Commissie danken voor de aandacht voor dit belangrijke onderwerp en wens u succes met het verwerken van de reacties op deze consultatie.

Met vriendelijke groet,

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Sander Dekker

² "Indicators for independence and efficient functioning of audiovisual media services regulatory bodies for the purpose of enforcing the rules in the AVMS Directive" (SMART 2009/0001) http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/library/studies/regulators/final_report.pdf

BIJLAGE: ANTWOORDEN ONLINE VRAGENLIJST

Recommendation 1: The EU should be considered competent to act to protect media freedom and pluralism at State level in order to guarantee the substance of the rights granted by the Treaties to EU citizens, in particular the rights of free movement and to representative democracy. The link between media freedom and pluralism and EU democracy, in particular, justifies a more extensive competence of the EU with respect to these fundamental rights than to others enshrined in the Charter of Fundamental Rights.

Do you have any observations?

- Mediavrijheid en -pluralisme zijn zeer belangrijk voor het functioneren van de democratische rechtstaat. Het is geen luxe om deze fundamentele waarden te beschermen en waarborgen.
- Er is een solide juridische basis voor bescherming van de uitingsvrijheid, met Artikel 10 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (Raad van Europa), Artikel 11 van het EU Handvest voor de grondrechten en in nationale (grond)wetten in de EU.
- De eerste verantwoordelijkheid voor mediavrijheid en -pluralisme berust bij de lidstaten. De Europese Unie heeft een aanvullende rol. Wanneer zij voor de interne markt regels maakt, uitvoert en handhaaft, dan dienen mediavrijheid en -pluralisme mee te wegen. Dit is al het geval, bijvoorbeeld in de richtlijn voor audiovisuele mediadiensten, de staatssteunregels voor de publieke omroep, en delen van de telecommunicatierichtlijnen. Sinds 2009 maakt het EU Handvest van de grondrechten bovendien deel uit van het primair Europees recht. Artikel 11 beschermt de uitingsvrijheid, en instellingen, organen en instanties van de Unie hebben zich hieraan te houden. Lidstaten zijn gebonden aan het Handvest wanneer zij handelen binnen het toepassingsgebied van het EU-recht
- De Nederlandse regering ziet geen aanleiding om de bevoegdheden van de EU op te rekken ter wille van de mediavrijheid en -pluriformiteit. Zij heeft voorkeur voor de dialoog, eventueel ondersteund door onderzoek in opdracht van de Europese Commissie.

Recommendation 2: To reinforce European values of freedom and pluralism, the EU should designate, in the work programme and funding of the European fundamental rights agency, a monitoring role of national-level freedom and pluralism of the media. The agency would then issue regular reports about any risks to the freedom and pluralism of the media in any part of the EU. The European Parliament could then discuss the contents of these reports and adopt resolutions or make suggestions for measures to be taken.

Do you have any observations?

Er bestaan al internationale indexen voor de persvrijheid, zoals de bekende index van het *Press Freedom House*. De Raad van Europa publiceert met enige regelmaat landenrapporten, evenals non-gouvernementele organisaties zoals het *Open Society Institute*. In Nederland houdt het Commissariaat voor de Media een monitor bij die zich concentreert op de eigendomsverhoudingen in de media en op de diversiteit van aanbod en gebruik. In 2009 hebben enkele onderzoekers in opdracht van de Commissie een methode ontwikkeld om mediavrijheid en

pluralisme in verschillende landen te meten en onderling te vergelijken.³ In totaal zijn ruim 160 indicatoren benoemd die met elkaar een genuanceerd beeld geven van de situatie in een land. Het is wel de vraag of deze monitor in de praktijk uitvoerbaar is: het is arbeidsintensief en daardoor kostbaar en niet alle benodigde gegevens zijn waarschijnlijk voor handen. Maar het is de moeite waard wanneer de Commissie opdracht geeft in de vorm van een pilot om nader te onderzoeken hoe een monitor de dialoog over mediavrijheid en -pluralisme kan bevorderen. Nederland geeft er de voorkeur aan dat onafhankelijke academici het onderzoek uitvoeren, met behulp van experts in verschillende landen. Mogelijk kan ook het Grondrechtenbureau van de Europese Unie worden verzocht een rol te spelen.

Recommendation 3: As an alternative to the mechanism suggested in the previous recommendation, the EU could establish an independent monitoring centre, ideally as part of academia, which would be partially funded by the EU but would be fully independent in its activities.

Do you have any observations?

- Zie de reactie op aanbeveling 2.

Recommendation 4: All EU countries should have independent media councils with a politically and culturally balanced and socially diverse membership. Nominations to them should be transparent, with built-in checks and balances. Such bodies would have competences to investigate complaints, much like a media ombudsman, but would also check that media organisations have published a code of conduct and have revealed ownership details, declarations of conflicts of interest, etc. Media councils should have real enforcement powers, such as the imposition of fines, orders for printed or broadcast apologies, or removal of journalistic status. The national media councils should follow a set of European-wide standards and be monitored by the Commission to ensure that they comply with European values.

Do you have any observations?

- Tegen deze aanbeveling heeft de Nederlandse regering grote bezwaren. In het rapport klinkt de discussie door die in het Verenigd Koninkrijk is gevoerd naar aanleiding van schandalen in de tabloid pers. De auteurs noemen als mogelijke remedie dat alle EU landen mediaraden installeren met een wettelijke status, die toezien op de naleving van journalistieke gedragscodes, die journalisten en mediaorganisaties kunnen straffen en/of belonen en die bovendien vallen onder toezicht van de Europese Commissie. In Nederland is er een Raad voor Journalistiek waarbij de meeste grote media vrijwillig zijn aangesloten. Wij zien geen aanleiding om zelfregulering van overheidswege tanden te geven. Mensen kunnen altijd naar de rechter in geval van smaad en laster. In het bijzonder zijn we gekant tegen het idee dat een orgaan journalisten een "status" zou ontnemen: journalistiek is in Nederland een volledig vrij beroep, en dat moet vooral zo blijven. Vanuit het oogpunt van mediavrijheid vinden we gedwongen zelfregulering zelfs een risico. Het zou een kwaadwillende overheid een extra instrument geven om media in de door haar gewenste (redactionele) richting te sturen. Dit kan bijvoorbeeld

³ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/independent-study-indicators-media-pluralism>

gebeuren als gedefinieerd moet worden wat een 'goede' gedragscode is. Dan is het middel erger dan de kwaal.

- Afgezien van de inhoudelijke bezwaren, ziet Nederland hier geen taak voor de Europese Unie. Het is aan de lidstaten vormen van zelfregulering van de journalistiek aan te moedigen die aansluiten bij de noden en wensen in hun land.

Recommendation 5: For improving the functioning of the Single Market, further harmonisation of EU legislation would be of great benefit. Currently, the existence of divergences between national rules can lead to distortions in the framework of cross-border media activities, especially in the online world. It would be particularly important to adopt minimum harmonisation rules covering cross-border media activities on areas such as libel laws or data protection. Do you have any observations?

- Over herziening van de EU richtlijn voor bescherming van persoonsgegevens wordt momenteel onderhandeld in de Raad en het Europees Parlement. We zien geen aanleiding om wetgeving over smaad en laster in de EU te harmoniseren.

Recommendation 6: A network of national audio-visual regulatory authorities should be created, on the model of the one created by the electronic communication framework. It would help in sharing common good practices and set quality standards. All regulators should be independent, with appointments being made in a transparent manner, with all appropriate checks and balances. In this area a separate public consultation will seek feedback from a broad range of stakeholders.

- In Nederland is het toezicht belegd bij het Commissariaat voor de Media. In een onderzoek voor de Commissie kreeg het Commissariaat een zeer goede beoordeling.⁴ Op papier voldoet ons Commissariaat wellicht niet aan alle denkbare eisen, maar over het geheel genomen functioneert het Commissariaat zeer onafhankelijk, zowel ten opzichte van de minister als ten opzichte van de audiovisuele sector. Deze bevinding illustreert dat er soms afstand is tussen de theorie en de praktijk. Nederland vindt dat de focus moet liggen op de evaluatie van *de facto* onafhankelijkheid van mediatoezichthouders. Mocht de Commissie met een voorstel komen voor wijziging van de Europese richtlijn voor audiovisuele mediadiensten, dan zouden criteria voor onafhankelijk toezicht op de telecommunicatiemarkt (Artikel 3 van de Kaderrichtlijn 2009) als voorbeeld kunnen dienen.
- Zie verder de Nederlandse reactie op de afzonderlijke consultatie.

Recommendation 7: National competition authorities need to make (or the Commission) pro-active regular assessments of individual countries' media environments and markets, highlighting potential threats to pluralism. At the EU

⁴ "Indicators for independence and efficient functioning of audiovisual media services regulatory bodies for the purpose of enforcing the rules in the AVMS Directive" (SMART 2009/0001) http://ec.europa.eu/avpolic/doc/library/studies/regulators/final_report.pdf

level, there should be pro-active market assessment under competition policy in the form of a sectoral inquiry.

Do you have any observations?

- In Nederland hebben wij deze taak opgedragen aan het Commissariaat voor de Media (Media Authority). Zij monitoren op regelmatige basis de relevante markten - radio, televisie, de geschreven pers- en doen op jaarlijkse basis verslag van hun bevindingen op hun website (www.cvdm.nl)
- Eigendomsconcentratie is overigens één van de indicatoren in de monitor die in 2009 is ontwikkeld in opdracht van de Europese Commissie.

Recommendation 8: European and national competition authorities should take into account the specific value of media pluralism in the enforcement of competition rules. They should also take into account the increasing merging of different channels of communication and media access in the definition of the relevant markets. In addition, the High Level Group calls upon the European and national competition authorities to monitor with particular attention, under competition policy, new developments in the online access to information. The dominant position held by some network access providers or internet information providers should not be allowed to restrict media freedom and pluralism. An open and non-discriminatory access to information by all citizens must be protected in the online sphere, if necessary by making use of competition law and/or enforcing a principle of network and net neutrality.

Do you have any observations?

- De Europese Commissie heeft een zelfstandige taak op het terrein van mededinging op basis waarvan zij vanaf een bepaalde omzetsdrempel fusies en overnames van media- en telecommunicatiebedrijven moet goedkeuren. Dergelijk toezicht kan indirect ook gunstig zijn voor bescherming van mediavrijheid en pluralisme.
- Voor het overige verwijzen we naar de reactie op het Groenboek over convergentie in de audiovisuele sector.

Recommendation 9: Media freedom and pluralism should play a prominent role in the assessment of accession countries. A free and pluralist media environment must be a pre-condition for EU membership.

Do you have any observations?

- In de Kopenhagen-criteria wordt al van de kandidaat-lidstaat gevraagd om de democratische principes te respecteren, de mensenrechten te respecteren en het acquis communautaire volledig over te nemen en toe te passen. De uitingsvrijheid is hierin een belangrijk element, en de Nederlandse regering hecht aan stevige toetsing van kandidaat-lidstaten.

Recommendation 10: The EU should raise the issue of journalistic freedom in all international fora where human rights and democracy are discussed, including as part of trade/partnership agreements and in the context of provision of aid.

Do you have any observations?

- De Nederlandse regering onderschrijft deze aanbeveling. Dit is in het bijzonder van belang wanneer de veiligheid van journalisten in het geding is.

Recommendation 11: Any new regulatory frameworks must be brought into line with the new reality of a fluid media environment, covering all types of journalistic activities, regardless of the transmission medium.

Do you have any observations?

- Zie hiervoor onze reactie op het Groenboek over convergentie in de audiovisuele sector.

Recommendation 12: In order to give complete transparency as to how individualised a service is, services that provide heavily personalised search results or newsfeeds should provide the possibility for the user to turn off such personalisation, temporarily for an individual query, or permanently, until further notice.

Do you have any observations?

- Momenteel wordt in de Raad en het Parlement onderhandeld over een herziening van de richtlijn voor bescherming van persoonsgegevens.

Recommendation 13: Channels or mechanisms through which media are delivered to the end user should be entirely neutral in their handling of this content. In the case of digital networks, Net Neutrality and the end-to-end principle should be enshrined within EU law.

- Dit is het onderwerp geweest van een recente consultatie.⁵

Recommendation 14: There should be streamlining and coordination of support and funding for quality journalism, as already exists in several EU countries. Europe-wide awards should be made available for talented journalists and those having made significant breakthroughs. An additional study should be commissioned on possible new forms of funding for quality and investigative journalism, including making use of new technologies such as crowdfunding.

Do you have any observations?

- Dit is een verantwoordelijkheid van de lidstaten.

Recommendation 15: Any public funding should only be available for media organisations which publish a code of conduct easily accessible to the public (including on their site).

Do you have any observations?

- Dit is aan de lidstaten, maar Nederland steunt de aanbeveling niet, omdat verplichte aansluiting bij gedragscodes potentieel de invloed van de staat op de media vergroot.

Recommendation 16: Any public funding to media organisations should be given on the basis of non-discriminatory, objective and transparent criteria which are made known in advance to all media.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brieven/2010/09/28/questionnaire-for-the-public-consultation-on-the-open-internet-and-net-neutrality-in-europe.html>

Do you have any observations?

- Nederland onderschrijft deze aanbeveling.
- Vanuit het oogpunt van mededingingsbeleid zijn deze principes op EU niveau vastgelegd in bepalingen omtrent (geoorloofde) staatssteun in het Verdrag, en in nadere uitwerking daarvan door de Europese Commissie.
- Voor het overige is het aan de lidstaten om hieraan verder vorm te geven.

Recommendation 17: In order to build up cadres of professional journalists competent to operate in a rapidly changing media landscape, or to offer them the possibility to do investigative journalism, journalistic fellowships should be offered to both entry-level and mid-career candidates who could take leave from their media organisations. Universities and research centres should set up positions for journalists in residence under such fellowships to be funded by the EU. The selection of the journalists would be done by the academic and scientific institutions themselves. The fellowships would be particularly valuable for investigative journalism, or for training journalists to mediate between complex subjects such as science, technology, finance or medicine and the wider public. Do you have any observations?

- Nederland is tegen subsidies voor extra EU fellowships.

Recommendation 18: Journalist and media organisations should adapt their codes of conduct and journalistic standards to the challenges posed by a rapidly changing media environment. In particular, they should clearly address questions of source verification and fact checking, as well as transparently regulating their relationship with external sources of news. Do you have any observations?

- Journalisten en mediaorganisaties dienen zelf te beslissen hoe hun gedragscodes eruit zien.

Recommendation 19: Media literacy should be taught in schools starting at high-school level. The role media plays in a functioning democracy should be critically assessed as part of national curricula, integrated either with civics or social studies. Do you have any observations?

- Mediawijsheid en digitale bewustwording zijn van groot belang, daarom is in Nederland in 2008 het mediawijsheidprogramma gestart. Nederland kiest er niet voor media-educatie als nieuw, afzonderlijk vak te presenteren, maar scholen de ruimte te geven om mediawijsheid op hun eigen manier op te nemen in het lesprogramma.

Recommendation 20: To evaluate the manner in which media consumption patterns are changing, as well as their social impact, comprehensive longitudinal studies are needed at the EU level. More broadly, the EU should provide sustainable funding for academic research and studies on the changing media environment, in order to provide a solid academic basis for policy initiatives in this field. Do you have any observations?

- Er bestaat al een Europees Audiovisueel Observatorium in Straatsburg. Het *Institute for Prospective Technological Studies (IPTS)* is verder één van de zeven wetenschappelijke instituten in het kader van het *Joint Research Centre (JRC)*, dat media-studies doet. Daarnaast kunnen universiteiten, onderzoekscentra en mediabedrijven onderzoeksvorstellen doen in het kader van het nieuwe programma Horizon 2020. Tot slot besteedt de Europese Commissie zelf onderzoek aan om haar beleid te onderbouwen.
- *Recommendation 21: All EU countries should have enshrined in their legislation the principle of protection of journalistic sources, restrictions to this principle only being acceptable on the basis of a court order, compatible with the constitution of that country.*

Do you have any observations?

- Nederland onderschrijft deze aanbeveling.
- Op dit moment werkt Nederland aan wetgeving ter bescherming van journalistieke bronnen.

Recommendation 22: Access to public sources and events should depend on objective, non-discriminatory and transparent criteria. This ought to be notably the case with regard to press conferences, with electronic means used to broaden out these events to a wider audience where practically possible.

Do you have any observations?

- Nederland onderschrijft deze aanbeveling.

Recommendation 23: Member States should ensure that appropriate instruments are put in place for identifying those responsible for harming others, even in the online space. Any internet user- data collection necessary for this purpose should be kept confidential and made available only by a court order.

Do you have any observations?

- Nee

Recommendation 24: Compulsory damages following court cases should include an apology and retraction of accusations printed with equal positioning and size of the original defamation, or presented in the same time slot in the case of radio or TV programmes. In addition to this and to a legally-imposed right of reply, it should become accepted as responsible practice among news media to also publish retractions and corrections of wrong and unverified information on the simple request of citizens providing justifications to the contrary. Any such retractions and corrections should be published with the same relevance as the original coverage when the correction of the potential harm done by such false information so justifies. Any public funding should be conditional on the inclusion of such provisions in the code of conduct of the media organisation.

Do you have any observations?

- Zie het antwoord onder punt 4. De overheid stelt geen aan gedragscodes, en dus ook geen eisen aan de vorm van rectificaties. Een gang naar de rechter is altijd mogelijk

Recommendation 25: To ensure that all media organisations follow clearly identifiable codes of conduct and editorial lines, and apply the principles of editorial independence, it should be mandatory for them to make them publicly available, including by publication on their website.

Do you have any observations?

- Zie antwoord op punt 4. Publicatie van journalistieke gedragscodes is wenselijk, maar dient niet verplicht te worden.

Recommendation 26: There should be a provision of state funding for media which are essential for pluralism (including geographical, linguistic, cultural and political pluralism), but are not commercially viable. The state should intervene whenever there is a market failure leading to the under-provision of pluralism, which may be considered as a key public good.

Do you have any observations?

- De Nederlandse regering onderschrijft deze aanbeveling. De Nederlandse overheid geeft steun aan de publieke omroep en stelt in ruil daarvoor eisen aan de kwaliteit, diversiteit en toegankelijkheid van het publieke aanbod op radio, televisie en internet. Daarnaast zijn er (door de overheid gefinancierde) onafhankelijk fondsen die op basis van transparante criteria steun verlenen aan hoogwaardige mediaproducties en aan de pluriformiteit van de pers.

Recommendation 27: Any public ownership of the media should be subject to strict rules prohibiting governmental interference, guaranteeing internal pluralism and placed under the supervision of an independent body representing all stakeholders.

Do you have any observations?

- Nederland onderschrijft deze aanbeveling.

Recommendation 28: The provision of funding for cross-border European media networks (including such items as translation costs, travel and coordination costs) should be an essential component of European media policy. Support for journalists specialised in cross-border topics should be included in such funding.

Do you have any observations?

- Nee.

Recommendation 29: Attention is called to national journalism schools and university professors for the possibility of applying to the Jean Monnet programme to support curricula and teaching on coverage of European issues. The Commission should be especially pro-active in informing journalism schools of this possibility and consider this area one of the priorities in the selection procedure under such a programme.

Do you have any observations?

- Nee

Recommendation 30: EU political actors have a special responsibility and capacity in triggering European news coverage. The Presidents of the EU institutions should regularly organise interviews with a panel composed of national media from across the EU. This format would have the advantage of not only increasing

*national coverage of EU affairs but also making that coverage more pluralist, since the interviews to be broadcast or printed in the different Member States would include questions from journalists from other Member States.
Do you have any observations?*

- Media moeten hun in vrijheid hun eigen redactionele keuzes kunnen maken. De onafhankelijkheid van de media is heel belangrijk voor democratische samenlevingen. Het is daarom belangrijk dat Europese en nationale overheden geen invloed op de media proberen uit te oefenen.